



REGERINGSKANSLIET



Utbildningsdepartementet

Sydsvenskan 09-04-27

Globalisering kräver ändrad socialförsäkring

Globaliseringen innebär stora vinster i form av effektivare produktion och ökat välstånd. Men den ställer också nya krav på socialförsäkringssystemen. Det skriver Agneta Kruse, nationalekonom vid Lunds universitet, som idag presenterar en ny rapport om globalisering och socialförsäkringar på uppdrag av Globaliseringsrådet.

I tider av ekonomisk kris är risken stor att protektionismen ökar. Köp svenskt, franskt, amerikanskt blir uppmaningen beroende på vilket land man råkar bo i.

Reinfeldt uppmanade oss att inte köpa julklappar made in China.

Sarkozy subventionerade fransk bilindustri så att produktionen fick läggas ner i Tjeckien.

Dessvärre visar historien att protektionism skapar en nedåtgående spiral och blir oerhört kostsam. Låt oss därför hoppas att G20-gruppens uppmaning till fortsatt handel hjälper.

Globalisering och öppna gränser – med ökad rörlighet för varor, tjänster, arbete och kapital – ger nämligen stora vinster. Genom att utnyttja olika länders komparativa fördelar effektiviseras produktionen och det totala välståndet stiger.

Men globaliseringens vinster kan mycket väl komma att fördelas ojämnt.

Kinas och Indiens inträde på världsmarknaden och utvidgningen av EU till 27 länder har inneburit ett kraftigt ökat utbud av billig arbetskraft. Det betyder att gamla industrialiserade ekonomier – som Sveriges – och arbetskraften i dessa länder är utsatta för stark konkurrens med en press nedåt på löner och risk för arbetslöshet.

Högre anpassningskrav kommer att ställas på vissa grupper, till exempel låginkomsttagare i okvalificerade arbeten, mer än på andra. Det är därför rimligt att de som drabbas av arbetslöshet skyddas eller kompenseras.

I min rapport till regeringens Globaliseringsråd, som presenteras idag, har jag analyserat vilka krav globaliseringen ställer på socialförsäkringarna. Mitt svar är att en väl utformad socialförsäkring skall erbjuda ett gott skydd samtidigt som den främjar rörlighet mellan länder, stimulerar omställning och anpassning, samt är tydlig och transparent. Hur når vi då dit?

Först och främst behövs ett generöst socialförsäkringssystem, som skyddar mot inkomstförluster under en övergångsperiod, för att mildra de negativa fördelningseffekterna av globalisering. Detta gäller framförallt arbetslöshetsförsäkringen.

Samtidigt måste systemet vara utformat så att det uppmuntrar till anpassning vid ändrade förhållanden eftersom globaliseringen innebär att gamla verksamheter flyttar eller försvinner och nya kommer till.

Anpassning till nya omständigheter stimuleras om ersättningstiden är begränsad och ersättningsnivån trappas ner efter en viss tid. Ersättningen bör heller inte vara knuten till vilket arbete individen haft tidigare, som i den svenska och flera andra länders arbetslöshetsförsäkring, utan snarare knyts till deltagande i omskolning och villighet att byta yrke, bransch eller bostadsort.

Globalisering innebär också ökad rörlighet av arbetskraft över nationsgränser.

Men för att individen skall våga ta risken att flytta till ett annat land måste hon vara försäkrad där. Intjänade rättigheter i ett land, till exempel i form av kvalificeringstid i sjukpenning- eller arbetslöshetsförsäkringen och intjänade pensionspoäng i pensionsförsäkringen måste följa individen, vara portabla.

En stark koppling mellan avgifter och förmåner underlättar detta, eftersom inbetalningarna då är knutna till individen. Samtidigt innebär detta att de omfördelningar som sker inom socialförsäkringen försvinner. Omfördelningspolitik får därmed föras utanför socialförsäkringen, som bör renodlas som just försäkring.

Samordningsreglerna inom EU behöver också ses över så att de underlättar rörlighet genom att den som flyttar blir försäkrad i arbetslandet. Men informations- och administrationskostnaderna är höga.

Ett minimikrav för att minska kostnaderna är att alla avgifter, såväl till social- som avtalsförsäkringar, redovisas öppet och tydligt, till exempel på lönebeskeden och att motsvarande information om andra länders socialförsäkringssystem görs lättillgänglig.

Svårgenomskådliga system hindrar rörligheten. Om individen inte vet om och mot vad hon är försäkrad och hur mycket hon betalar för försäkringen vet hon heller inte den faktiska nivån på lönen. Då är det svårt att ta beslut om att flytta till ett annat land.

Men om socialförsäkringssystemen anpassas i linje med vad som här skisserats så kan vi både njuta globaliseringens frukter och kollektivt försäkra oss mot dess anpassningsrisker.

Agneta Kruse, nationalekonomiska institutionen, Lunds universitet